

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Høringsnotat

Forslag til endringer i friskoleloven og forskrift til friskoleloven

(Endring av regler om realkompetansevurdering og internkontroll m.m.)

22. august 2019

Innledning.....	3
Del 1 Realkompetansevurdering.....	4
1. Krav til realkompetansevurdering.....	4
1.1 Bakgrunn.....	4
1.2 Gjeldende rett.....	4
1.3 Departementets vurderinger.....	6
1.4 Departementets forslag	7
Del 2 Internkontroll	7
2. Bakgrunn	7
3. Krav om at friskoler skal ha internkontroll	8
3.1 Bakgrunn.....	8
3.2 Gjeldende rett.....	9
3.3 Departementets vurderinger.....	9
3.4 Departementets forslag	11
4 Kravet om å ha et forsvarlig system for føring av karakterer, annen godkjent vurdering og fravær	11
4.1 Bakgrunn.....	11

4.2 Gjeldende rett.....	11
4.3 Departementets vurderinger.....	12
4.3 Departementets forslag	12
5. Styrets ansvar for kompetanseutvikling	13
5.1 Bakgrunn.....	13
5.2 Gjeldende rett.....	13
5.3 Departementets vurderinger.....	13
5.4 Departementets forslag	14
6 Krav til virksomhetsbasert vurdering og oppfølging av nasjonale kvalitetsvurderinger	14
6.1 Bakgrunn.....	14
6.2 Gjeldende rett.....	15
6.3 Departementets vurderinger.....	15
6.4 Departementets forslag	16
Del 3 Departementets forslag til lovendringer med merknader	16
7 Økonomiske og administrative konsekvenser.....	16
Realkompetansevurdering.....	16
Internkontroll	17
Kravet om å ha et forsvarlig system for føring av karakterer, annen godkjent vurdering og fravær	17
Styrets ansvar for kompetanseutvikling.....	17
Krav til virksomhetsbasert vurdering og oppfølging av nasjonale kvalitetsvurderinger	17
8. Lovforslag og merknader til lovbestemmelsene som foreslås	18
9 Forslag til endringer i forskrift til friskoleloven.....	22

Innledning

Kunnskapsdepartementet sender med dette på høring forslag til endringer i lov av 7. april 2003 nr. 84 om friskoler (friskoleloven) og forskrift 14. juni 2006 nr. 932 forskrift til friskoleloven.

I høringsnotatet er det forslått en endring i friskoleloven § 3-1 for å åpne for at departementet i forskrift kan gi unntak fra kravet om realkompetansevurdering for inntak til friskoler. Forslaget skal bidra til å gjøre det enklere for voksne å bli tatt inn som elev på en friskole og dermed gi økte muligheter for at flere kan fullføre og bestå videregående opplæring. Departementet foreslår også noen strukturelle endringer i § 3-1, men disse innebærer ingen realitetsendring.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i april 2019 sendt på høring et notat om "Særlovsgjennomgang om internkontroll. Oppfølging av ny kommunelov."¹ Her er det foreslått endringer i opplæringsloven når det gjelder bestemmelser om internkontroll for offentlige skoler og private grunnskoler som ikke mottar statstilskudd.

Kunnskapsdepartementet har i dette høringsnotatet vurdert hvilke endringer som bør gjøres i friskoleloven for å harmonisere friskolelovens bestemmelser om internkontroll med de foreslåtte endringene i opplæringsloven.

Departementet foreslår å innføre et krav om at friskoler skal ha internkontroll for å sikre at skolen oppfyller kravene i friskoleloven med forskrifter. Kravet vil erstatte dagens krav om forsvarlig system etter friskoleloven § 5-2 tredje ledd.

Departementet foreslår videre å samle bestemmelsene om arbeid med kvalitetsutvikling etter friskoleloven § 5-2 tredje ledd og kravene til virksomhetsbasert vurdering i forskrift til friskoleloven § 2-1 i en ny lovbestemmelse.

Departementet foreslår noen endringer i bestemmelsen om virksomhetsbasert vurdering, bestemmelsen om kompetanseutvikling i friskoleloven § 5-2 andre ledd bokstav i og kravene til system for føring av karakterer etc. i forskrift til friskoleloven § 3-37.

Departementet ønsker høringsinstansenes synspunkter på forslagene.

¹https://www.regjeringen.no/contentassets/80ef7287ba904c56b649964b8c08da31/horingsnotat_sarlovsgjennomgang_internkontroll.pdf

Del 1 Realkompetansevurdering

1. Krav til realkompetansevurdering

1.1 Bakgrunn

Departementet er opptatt av å legge bedre til rette for at flere kan ta mer utdanning og opplæring. Realkompetansevurdering er et viktig virkemiddel i kompetansepolitikken. Ordningen med realkompetansevurdering gir voksne adgang til å få formell dokumentasjon av sine kunnskaper og ferdigheter, uavhengig av på hvilken måte kompetansen er oppnådd. Realkompetansevurdering gir muligheter for godkjenning av hele fag, deler av fag eller enkelte kompetansemål, men ikke hele lærefag, i videregående opplæring. Godkjenning av deler av fag og kompetansemål gir et grunnlag for å avklare den voksnes behov for videre opplæring. I NOU 2018:13 Voksne i grunnskole- og videregående opplæring – Finansiering av livsopphold viser utvalget til at mange voksne mangler få fag før de ville bestått videregående opplæring. Departementet er opptatt av at de voksne ikke blir stanset av unødige hindre på veien mot en fullført videregående opplæring. Slik regelverket for friskoler er i dag, har departementet erfart at realkompetansevurdering som vilkår for inntak til en friskole kan være et slikt hinder, særlig for voksne som ikke har rett til videregående opplæring og dermed heller ingen rett til å bli realkompetansevurdert. Forslaget i dette høringsnotatet vil åpne for en forenkling av kravet til inntak av voksne til friskoler og kan dermed bidra til at flere voksne kan fullføre og bestå videregående opplæring. Departementet understreker at forslaget bare gjelder hvilke krav som skal stilles for inntak til friskoler, og at forslaget dermed ikke endrer betydningen av realkompetansevurdering som virkemiddel i kompetansepolitikken.

1.2 Gjeldende rett

Det følger av friskoleloven² § 3-1 at det er tre grupper som kan få inntak til friskolene. Disse gruppene består av ungdommer med rett til videregående opplæring og voksne med og uten rett til videregående opplæring.

Ungdomsretten følger av opplæringsloven³ § 3-1. Bestemmelsen sier at ungdommer som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring har rett til tre års heltids videregående opplæring, eller lengre opplæringstid dersom det følger av læreplanen.

Retten til videregående opplæring for voksne følger av opplæringsloven § 4A-3 og gjelder dem som ikke har fullført videregående opplæring tidligere, fra og med det året de fyller 25 år.

² L04.07.2003 nr. 84 Lov om frittstående skolar (friskolelova)

³ L17.07.1998 nr. 61 Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa

Etter friskoleloven består gruppen uten rett til videregående opplæring av personer som enten har brukt opp ungdomsretten sin eller som ikke har rett til videregående opplæring som voksen etter opplæringsloven § 4A-3. I aldersgruppen 19 til 24 år vil personer uten rett til videregående opplæring være de som har brukt opp ungdomsretten sin. I tillegg består gruppen uten rett av personer over 25 år som ikke har ungdomsretten eller voksenretten i behold.

For inntak til friskolene er hovedregelen at voksne uten rett til videregående opplæring ikke kan bli tatt inn, jf. friskoleloven § 3-1. Det finnes imidlertid to unntak fra denne hovedregelen. For det første kan skoler som er godkjent for særskilt tilrettelagt opplæring for funksjonshemmede etter friskoleloven § 2-1 andre ledd bokstav f ta inn voksne søkere uten rett til videregående opplæring.⁴ For det andre kan friskolene som er opplistet i forskrift til friskoleloven⁵ § 11-3 andre ledd ta inn voksne søkere uten rett til videregående opplæring. Det finnes i dag totalt 38 skoler som etter disse to unntakene har anledning til å ta inn voksne uten rett til videregående opplæring.

Før inntak til friskolene, skal realkompetansen til voksne søkere med og uten rett til videregående opplæring vurderes.⁶ Realkompetansen består av all formell, uformell og ikke-formell kompetanse som en person har⁷, uavhengig av hvordan personen har skaffet seg kompetansen. Formalkompetansen er derimot den kompetansen en person har fått gjennom dokumentert formell utdanning. Det er hjemfylket til den voksne søkeren som skal vurdere realkompetansen før inntak til en friskole. Under gitte forutsetninger kan fylkeskommunene delegere myndigheten til å vurdere realkompetansen til friskolene.

Realkompetansevurderingen er regulert i opplæringsloven § 4A-3 og i forskrift til opplæringsloven §§ 4-13 og 6-46. Etter disse bestemmelsen har voksne med rett til videregående opplæring en lovfestet rett til å bli realkompetansevurdert. Voksne uten rett til videregående opplæring har ikke en slik lovfestet rett på å bli realkompetansevurdert, og fylkeskommunene har derfor ingen plikt til å vurdere realkompetansen til denne gruppen.

Alle søkere, inkludert voksne søkere, som tas inn til friskolene får elevstatus.⁸ Elevstatusen innebærer at voksne søkere til friskolene tas inn i hele fag som vedkommende etter realkompetansevurderingen mangler. Etter opplæringsloven derimot, skal voksne få opplæring spesielt organisert og lagt til rette for seg.⁹ Det innebærer blant annet at opplæringen til den voksne skal bygge på den totale kompetansen vedkommende har fra før. En realkompetansevurdering etter opplæringsloven kan derfor medføre at en

⁴ F14.07.2006 nr. 932 Forskrift til friskolelova § 11-3 første ledd

⁵ F14.07.2006 nr. 932 Forskrift til friskolelova

⁶ Friskoleloven § 3-1.

⁷ Forskrift til opplæringsloven § 6-46

⁸ Forskrift til friskoleloven § 11-1

⁹ Ot.prp. nr. 44 1999-2000

person kan få fritak for deler av opplæringen, og at den voksne får en individuelt tilpasset opplæring som blant annet kan innebære at de tas inn i deler av et fag.

1.3 Departementets vurderinger

Departementet har fått flere tilbakemeldinger, blant annet fra friskoleorganisasjonene, om at kravet om realkompetansevurdering av voksne før inntak til en friskole, kan være et hinder for at voksne søker seg til videregående opplæring.

Voksne som søker inntak på en friskole gjør det i stor grad fordi de ønsker seg inn på en spesifikk skole. Disse har ikke nødvendigvis ett ønske om eller behov for en realkompetansevurdering som kan brukes til andre formål enn for inntaket til friskolen.

Voksne søkere til friskolene kan, på grunn av elevstatusen, bare tas inn i fag de ikke har fra før. Dette står i motsetning til kravet om realkompetansevurdering i opplæringsloven. Der er poenget at den skal ligge til grunn for en individuell tilpasning av opplæringen for den voksne. Dette innebærer blant annet at den voksne kan ta deler av fag. Det gjør at en total realkompetansevurdering i noen tilfeller kan fremstå som unødig ressursbruk når den skal brukes som grunnlag for inntak til en friskole.

Voksne søkere uten rett til videregående opplæring i alderen 19 til 24 år vil i mange tilfeller i liten grad ha tilegnet seg realkompetanse utover formalkompetansen. Det vil si at kompetansen til denne gruppen voksne i all hovedsak består av fag som er bestått gjennom en standpunktvurdering eller eksamen fra tidligere videregående opplæring. Hensikten med realkompetansevurderingen utover å få kartlagt formalkompetansen, treffer dermed ikke helt for denne gruppen voksne.

Det er hjemfylket til en voksen søker som skal vurdere realkompetansen før inntak til en friskole. Departementet har fått tilbakemeldinger fra friskolene om at de opplever at fylkeskommunene har ulik praksis knyttet til realkompetansevurderingen. Dette bekreftes i Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) sin rapport fra 2018 hvor det blir pekt på at fylkeskommunene har ulik praksis både når det gjelder registrering og gjennomføring av realkompetansevurderinger.¹⁰ Dette kan blant annet skyldes at fylkeskommunene ikke har noen plikt til å vurdere realkompetansen til voksne søkere uten rett til videregående opplæring etter opplæringslovens bestemmelser. Departementet antar at voksne uten rett derfor blir særlig sårbare.

Voksne med rett til videregående opplæring har en lovfestet rett til å bli realkompetansevurdert, og vurderingen er gratis for dem.¹¹ Voksne uten rett til videregående opplæring har ikke denne rettigheten, men denne gruppen er likevel avhengig av å få sin realkompetanse vurdert for å få inntak til en friskole. For å få deres

¹⁰ NIFU-rapport 2018:10, s. 153

¹¹ Forskrift til opplæringsloven § 6-48 fjerde ledd

realkompetanse vurdert må derfor voksne uten rett som hovedregel¹² betale selv for vurderingen som gjøres av fylkeskommunene. Dette kan også være et hinder for at voksne uten rett søker seg til videregående opplæring.

Samlet sett anser departementet at dagens inntakskrav kan gjøre at motiverte voksne som ønsker å få et opplæringstilbud på en friskole, ikke får fullført en videregående opplæring.

På denne bakgrunn foreslår departementet å åpne for å gjøre unntak fra kravet om realkompetansevurdering for inntak til friskoler. Etter gjeldende § 3-1 i friskoleloven er det ikke hjemmel for å gjøre unntak fra kravet om realkompetansevurdering.

Departementet anser det hensiktsmessig med en lovhjemmel til å gi forskrifter om unntak fra kravet om realkompetansevurdering.

Forslaget åpner for en forenkling av kravet til inntak av voksne til friskoler.

Departementet understreker at forslaget bare gjelder hvilke krav som skal stilles for inntak til friskoler, og at forslaget dermed ikke endrer betydning av realkompetansevurdering som virkemiddel i kompetansepolitikken.

Forslag til forskriftsendringer vil, om den foreslåtte lovendringen blir vedtatt av Stortinget, bli sendt på ordinær høring.

1.4 Departementets forslag

Departementet forslår på denne bakgrunn å endre friskoleloven § 3-1 slik at bestemmelsen åpner for at departementet i forskrift kan gi unntak fra kravet om realkompetansevurdering. Forslaget vil innebære en regelforenkling som vil være ressursbesparende for fylkeskommunene. Departementet foreslår også noen strukturelle endringer i § 3-1, men disse innebærer ingen realitetsendring.

Del 2 Internkontroll

2. Bakgrunn

Ny kommunelov ble vedtatt av Stortinget i juni 2018 og inneholder en ny og mer omfattende regulering av internkontrollen enn kommuneloven av 1992.

Kommunelovens internkontrollbestemmelse skal erstatte bestemmelser om internkontroll for kommuner og fylkeskommuner i særlovgivningen. Internkontrollbestemmelsen i kommuneloven § 25-1 vil blant annet gjelde for kommunen og fylkeskommunen som skoleeier, kommunen som barnehagemyndighet, pedagogisk-psykologisk tjeneste og

¹² Dersom NAV eller en kommune henviser den voksne uten rett til fylkeskommunene for å bli realkompetansevurdert dekker NAV eller kommunen kostnadene. Hvis den voksne selv tar kontakt med fylkeskommunen må vedkommende betale selv.

offentlige skoler og opplæringssteder som gir opplæring etter opplæringsloven med forskrifter.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i april 2019 sendt på høring et notat om "Særlovsgjennomgang om internkontroll. Oppfølging av ny kommunelov."¹³ Her er det foreslått endringer i opplæringsloven når det gjelder bestemmelser om internkontroll for offentlige skoler og private grunnskoler som ikke mottar statstilskudd.

I høringsnotatet om endringer i barnehageloven – psykososialt barnehagemiljø, internkontroll m.m. er det foreslått å innføre en tilsvarende internkontrollbestemmelse for private og kommunale barnehager. Videre har Helsedepartementet i høringsnotatet om ny forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler mv. foreslått å endre internkontrollbestemmelsen i forskriften slik at innholdet i bestemmelsen tilsvarer internkontrollbestemmelsen i kommuneloven.

3. Krav om at friskoler skal ha internkontroll

3.1 Bakgrunn

I høringsnotatet om særlovsgjennomgang om internkontroll som følge av ny kommunelov, er det foreslått å oppheve opplæringsloven § 13-10 andre ledd første punktum om at kommunen og fylkeskommunen skal ha et forsvarlig system for vurdering av om kravene i opplæringsloven og forskriftene til loven blir oppfylt. Videre er det foreslått å oppheve den delen av § 13-10 andre ledd andre punktum som handler om at kommunen og fylkeskommunen skal ha et forsvarlig system for å følge opp resultatene fra vurderingene etter opplæringsloven § 13-10 andre ledd første punktum.

Hvis kravet om at kommunen skal ha et forsvarlig system oppheves, vil kommuneloven § 25-1 regulere kravet til internkontroll. Internkontrollbestemmelsen i kommuneloven omfatter alt som er innenfor ansvarsområdet til kommunedirektøren. Hensynet med lovforslaget er å unngå dobbeltregulering og å sikre at internkontroll i hovedsak er regulert i kommuneloven. Departementet anser at det ikke er noen deler av dagens materielle krav som går tapt ved at kommunelovens internkontrollbestemmelse erstatter § 13-10 andre ledd.

I høringsnotatet om særlovsgjennomgang om internkontroll er det foreslått å videreføre kravet om at ledelsen ved private grunnskoler etter opplæringsloven § 2-12, skal ha internkontroll for å sikre at kravene i opplæringsloven og forskriftene til loven blir fulgt. Dette er private grunnskoler som ikke mottar statstilskudd. Departementet har foreslått at bestemmelsen om internkontroll skal inneholde krav om aktiviteter tilsvarende innholdet i internkontrollkravet i kommuneloven § 25-1. Internkontrollen skal være systematisk og tilpasset skolens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Dette ivaretar hensynet til

¹³

https://www.regjeringen.no/contentassets/80ef7287ba904c56b649964b8c08da31/horingsnotat_sarlovsgjennomgang_internkontroll.pdf

at ledelsen ved private grunnskoler etter opplæringsloven § 2-12 skal kunne tilpasse internkontrollen til egen skolevirksomhet.

3.2 Gjeldende rett

Friskoleloven § 5-2 tredje ledd bestemmer at styret skal ha et forsvarlig system for vurdering av om kravene i friskoleloven og forskriftene til loven blir oppfylt. Videre følger det av bestemmelsen at styret skal ha et forsvarlig system for å følge opp resultatene fra disse vurderingene.

For at systemet skal være forsvarlig, må det være egnet til å avdekke forhold som er i strid med friskoleloven eller forskriftene til loven, og sikre at det blir satt i gang nødvendige og egnede tiltak for å oppfylle kravene. Styret må innhente og bruke tilstrekkelig og oppdatert informasjon om praksisen til skolen. Videre må styret vurdere om praksisen er i samsvar med regelverket, og eventuelt følge opp at skolen endrer praksisen slik at den oppfyller kravene. For å kunne gjøre dette må styret ha kunnskap om hvilke krav friskoleloven og forskriftene til loven stiller til skolen. Styret står fritt til å utforme systemet slik at det er tilpasset skolen, men for at det skal være forsvarlig er det lagt til grunn at systemet må kunne avdekke og rette opp brudd på regelverket innen rimelig tid.

3.3 Departementets vurderinger

Departementet ønsker å videreføre at styret for friskoler skal ha internkontroll tilsvarende det som gjelder for offentlige skoler og private grunnskoler etter opplæringsloven § 2-12. Departementet mener derfor at bestemmelsen om internkontroll i friskoleloven bør inneholde krav om aktiviteter tilsvarende innholdet i internkontrollkravet som vil gjelde etter opplæringsloven og kommuneloven. Dette kravet legger opp til at internkontrollen skal være systematisk og tilpasset skolens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

En internkontroll som er systematisk og basert på risikovurderinger og lokale tilpasninger, vil være mer effektiv og målrettet uten at den blir mer omfangsrik og ressurskrevende enn nødvendig totalt sett. Disse tilpasningene gjelder ikke bare for vurderingen av hvor omfattende internkontrollen må være samlet sett, men også ved vurdering av de ulike elementene isolert sett. De enkelte elementene i internkontrollen trenger ikke være mer omfattende enn det som er nødvendig ut fra risikoforhold og andre konkrete forhold på de enkelte regelverksområdene.

Bestemmelsen stiller ikke krav til en bestemt systematikk eller dokumentasjonsmåte. Målet er at brudd på regelverket forebygges, avdekkes og følges opp på en hensiktsmessig måte.

Elementer i internkontrollen vil være:

- a) utarbeide en beskrivelse av skolens hovedoppgaver, mål og organisering
- b) ha nødvendige rutiner og prosedyrer
- c) avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik

- d) dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
- e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll

I *bokstav a* vil departementet lovfeste et krav om å utarbeide en beskrivelse av skolens hovedoppgaver, mål og organisering. En slik beskrivelse kan skolen lage på ulike måter. Det kan for eksempel gjøres som en oversikt over lederstrukturer, rapporterings- og styringslinjer, delegeringer, funksjonsbeskrivelser med beskrivelse av ansvar og oppgaver for personell innen et bestemt arbeidsområde og så videre. Skolen kan her også henvise til delegeringsreglement og andre relevante dokumenter.

I *bokstav b* vil departementet lovfeste at skolen skal ha nødvendige rutiner og prosedyrer. Hva som er nødvendig å etablere av rutiner og prosedyrer vil blant annet måtte bero på en konkret vurdering av blant annet risiko for avvik. Det følger indirekte av kravet om å ha rutiner og prosedyrer at disse må gjelde for skolen, gjøres kjent og være tilgjengelige. I hvilken grad rutine og prosedyrene skal dokumenteres skriftlig, vil følge av dokumentasjonskravet i bokstav d.

I *bokstav c* vil departementet lovfeste at internkontrollen skal sikre at skolen avdekker avvik og risiko for avvik, og at skolen følger opp avvik og risiko for avvik som er avdekket. Skolen må skaffe oversikt over områder hvor det er fare for manglende etterlevelse av lover og forskrifter, og sette inn relevante forebyggende og risikoreducerende tiltak for å hindre og forebygge regelbrudd. Dette må skolen gjøre ut fra både i et kortsiktig og et langsiktig perspektiv.

I *bokstav d* vil departementet lovfeste at skolen skal dokumentere internkontrollen i den formen og i det omfanget som er nødvendig. Hva som er nødvendig må skolen vurdere ut fra målet med internkontrollen og skolens risikoforhold, størrelse, egenart og aktiviteter. En høy risiko for avvik innenfor et område vil for eksempel tilsa at skolen skriftlig dokumenterer rutiner og andre prosedyrer.

Dokumentasjonskravet kan gjelde planleggingen av hvordan skolen skal utføre de enkelte aktivitetene, slik som planer, rutiner og lignende, og gjennomføringen av aktiviteter. Selv om det er nødvendig for skolen å ha rutiner for hvordan den skal utføre de lovpålagte oppgavene, kan kravet til å ha en rutine være oppfylt selv om rutinen ikke er nedfelt i en skriftlig prosedyre.

I *bokstav e* vil departementet lovfeste at skolen skal evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll. Skolen skal evaluere hvordan den jobber med internkontrollen.

Det er ikke meningen at styret selv skal utføre alle disse aktivitetene. Som på de fleste andre områder kan styret delegerer oppgaver og utførelsen av det nærmere internkontrollarbeidet nedover. Daglig leder vil typisk få oppgaver knyttet til internkontroll, og igjen kunne delegerer videre på hensiktsmessig måte. Ved delegering vil daglig leder og andre kunne få ansvaret for oppgaven, samtidig som styret fortsatt har det

overordnede ansvaret for at skolen har en internkontroll som er i tråd med internkontrollkravet.

En bestemmelse i tråd med det som er skissert her vil være i samsvar med forslaget til endringer i opplæringsloven som er sendt på høring i notatet om "Særlovsgjennomgang om internkontroll. Oppfølging av ny kommunelov."¹⁴

3.4 Departementets forslag

Departementet foreslår å innføre et krav om at styret ved friskoler skal ha internkontroll med skolens virksomhet for å sikre at skolen oppfyller kravene i friskoleloven med forskrifter. Departementet foreslår at internkontrollen skal være systematisk og tilpasses skolens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter den foreslåtte bestemmelsen skal styret

- a) utarbeide en beskrivelse av skolens hovedoppgaver, mål og organisering
- b) ha nødvendige rutiner og prosedyrer
- c) avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
- d) dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
- e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

4 Kravet om å ha et forsvarlig system for føring av karakterer, annen godkjent vurdering og fravær

4.1 Bakgrunn

Forskriftsbestemmelsene om forsvarlig system for føring av karakterer i forskrift til opplæringsloven §§ 3-39 og 4-32 var en del av særlovsgjennomgangen om internkontroll som følge av den nye kommuneloven § 25-1. I høringsnotatet om særlovsgjennomgangen er det foreslått å videreføre kravene om å ha et system for føring av karakterer. Samtidig er det foreslått å endre ordlyden i bestemmelsene ved å ta ut begrepet "forsvarlig" og ta ut henvisningen til opplæringsloven § 13-10 første ledd.

4.2 Gjeldende rett

Det følger av forskrift til friskoleloven § 3-37 første ledd at hver skole skal ha et forsvarlig system for føring av karakterer, eller annen godkjent vurdering og fravær, jf.

¹⁴

https://www.regjeringen.no/contentassets/80ef7287ba904c56b649964b8c08da31/horingsnotat_sarlovsgjennomgang_internkontroll.pdf

friskoleloven § 5-2 første ledd. Bestemmelsen inneholder krav om hva som skal føres i systemet og regler for dette.

4.3 Departementets vurderinger

Det foreslåtte internkontrollkravet som omfatter hele skolevirksomheten, kan tilsi at det ikke er like stort behov for en forskriftsbestemmelse om forsvarlig system for føring av karakterer, eller annen godkjent vurdering og fravær i forskrift til friskoleloven i § 3-37. Samtidig handler bestemmelsen i forskrift til friskoleloven § 3-37 om at skolen må ha et system for føring av karakterer og annen godkjent vurdering og fravær, og ikke generelle krav til internkontroll. Etter forskriftsbestemmelsen er skolen forpliktet til å ha et slikt system. Den kan ikke ut fra en risikovurdering beslutte at det *ikke* er behov for et slikt system. Etter den foreslåtte internkontrollbestemmelsen i friskoleloven § 5-2 a kan skolen derimot dette. I det ligger det en risiko for at enkelte skoler vil unnlate å ha et system for føring av karakterer og annen godkjent vurdering og fravær slik forskriften krever i dag. Departementet anser at dette er en uakseptabel risiko med tanke på hvor viktig det er for elevene at karakterer, vurderinger og fravær blir riktig ført.

Departementet mener på bakgrunn av dette at kravet om å ha et system for føring av karakterer og annen godkjent vurdering og fravær fortsatt skal gjelde. Henvisningene til § 5-2 første ledd er imidlertid unødvendig siden dette uansett er en plikt som styret har ansvaret for. Departementet ønsker derfor å beholde kravene i forskriften § 3-37, men å ta bort henvisningene til friskoleloven § 5-2 første ledd.

For å gjøre det tydelig at bestemmelsen i forskrift til friskoleloven § 3-37 handler om at skolen må ha et system for føring av karakterer og annen godkjent vurdering og fravær, og ikke generelle krav til internkontroll, ønsker departementet å fjerne begrepet "forsvarlig" fra ordlyden.

Endringene er ikke ment å innebære en endring av kravene i forhold til gjeldende rett. Endringene vil være i samsvar med forslaget til endringer i opplæringsloven som er sendt på høring i notatet om "Særlovsgjennomgang om internkontroll. Oppfølging av ny kommunelov."¹⁵

4.3 Departementets forslag

Departementet foreslår å endre forskrift til friskoleloven § 3-37 første ledd ved å ta bort henvisningen til friskoleloven § 5-2 første ledd. Videre foreslår departementet å ta bort begrepet "forsvarlig" fra overskriften og ordlyden i første ledd.

¹⁵

https://www.regjeringen.no/contentassets/80ef7287ba904c56b649964b8c08da31/horingsnotat_sarlovsgjennomgang_internkontroll.pdf

5. Styrets ansvar for kompetanseutvikling

5.1 Bakgrunn

Bestemmelsen om kompetanseutvikling i opplæringsloven § 10-8 var en del av særlovsgjennomgangen om internkontroll som følge av den nye kommuneloven § 25-1. I høringsnotatet om særlovsgjennomgangen er det foreslått å videreføre kravet om å ha riktig og nødvendig kompetanse i opplæringsloven § 10-8. I høringsnotatet er det foreslått å endre ordlyden slik at det ikke er krav om at kommunen og fylkeskommunen som skoleeier skal "ha et system". Det er foreslått at kravet skal være at skoleeieren *skal sørge for* at undervisningspersonale, skoleledere og personale med særoppgaver i skoleverket gis anledning til nødvendig kompetanseutvikling, med sikte på å fornye og utvide den faglige og pedagogiske kunnskapen og å holde seg orientert om og være på høyde med utviklingen i skolen og samfunnet. På denne måten vil plikten i opplæringsloven § 10-8 være avgrenset til at kommunen og fylkeskommunen skal tilby nødvendig kompetanseutvikling. At kommunen og fylkeskommunen skal ha internkontroll for å oppfylle kravene i opplæringsloven § 10-8, vil framgå av kommuneloven § 25-1.

5.2 Gjeldende rett

Styret skal sørge for å ha rett og nødvendig kompetanse i virksomheten, jf. friskoleloven § 5-2 andre ledd bokstav i første punktum. Videre skal styret ha et system som gir undervisningspersonale, skoleledere og personale med særoppgaver ved skolen anledning til nødvendig kompetanseutvikling, med sikte på å fornye og utvide den faglige og pedagogiske kunnskapen og å holde seg orientert om og være på høyde med utviklingen i skolen og samfunnet, jf. friskoleloven § 5-2 andre ledd bokstav i andre punktum.

5.3 Departementets vurderinger

Det er regulert hvilken kompetanse lærerne må ha for å få fast ansettelse ved en skole. Kravene til kompetanse følger av friskoleloven § 4-2 og opplæringsloven §§ 10-1 og 10-2.

Endringer som følge av for eksempel nye læreplaner eller ny pedagogisk eller faglig kunnskap, gjør det i tillegg nødvendig å fornye og utvide kompetansen til lærerne og andre ved skolen etter ansettelse. Gode muligheter for kompetanseutvikling er med på å sikre at de har den nødvendige kompetansen. Lærerne er skolens viktigste ressurs og er helt avgjørende for elevers trivsel og læring. Kompetanse hos lærerne som jobber i skolene har vært et av de viktigste nasjonale satsingsområdene de siste årene. Når det gjelder kravene til hvilken kompetanseutvikling styret skal tilby og omfang, ønsker departementet derfor å videreføre innholdet i friskoleloven § 5-2 andre ledd bokstav i.

Begrepet «ha et system» indikerer at det er krav til styrets systematiske arbeid, og ikke bare krav om å tilby kompetanseutvikling i tråd med bestemmelsen. For at friskoleloven § 5-2 andre ledd bokstav i ikke skal angi internkontrollelementer som følger av den foreslåtte bestemmelsen om internkontroll, er det behov for å endre ordlyden noe. Departementet ønsker

å endre ordlyden slik at det ikke er krav om at styret skal "ha et system", men at kravet blir at styret skal sørge for at undervisningspersonale, skoleledere og personale med særoppgaver ved skolen gis anledning til nødvendig kompetanseutvikling, med sikte på å fornye og utvide den faglige og pedagogiske kunnskapen og å holde seg orientert om og være på høyde med utviklingen i skolen og samfunnet. På denne måten vil plikten være avgrenset til at styret skal tilby nødvendig kompetanseutvikling. Kravene vil være de samme som før når det gjelder hvilken kompetanseutvikling styret skal tilby og omfang.

At styret skal ha internkontroll for å oppfylle kravene i friskoleloven § 5-2 andre ledd bokstav i, vil framgå av den foreslåtte bestemmelsen om internkontroll i friskoleloven § 5-2 a.

Disse endringene vil være i samsvar med forslaget til endringer i opplæringsloven som er sendt på høring i notatet om "Særlovsgjennomgang om internkontroll. Oppfølging av ny kommunelov."¹⁶

5.4 Departementets forslag

Departementet foreslår å endre friskoleloven § 5-2 andre ledd bokstav i andre punktum slik at kravet blir at styret skal sørge for at undervisningspersonale, skoleledere og personale med særoppgaver ved skolen gis anledning til nødvendig kompetanseutvikling, med sikte på å fornye og utvide den faglige og pedagogiske kunnskapen og å holde seg orientert om og være på høyde med utviklingen i skolen og samfunnet.

6 Krav til virksomhetsbasert vurdering og oppfølging av nasjonale kvalitetsvurderinger

6.1 Bakgrunn

Bestemmelsen i forskrift til opplæringsloven § 2-1 om at offentlige skoler skal gjennomføre en skolebasert vurdering, var en del av særlovsgjennomgangen om internkontroll som følge av den nye kommuneloven 25-1. Tilsvarende var bestemmelsen om at skoleeier skal følge opp resultatene fra nasjonale kvalitetsvurderinger, følge opp resultatene av disse vurderingene og utarbeide en årlig tilstandsrapport, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd, en del av denne særlovsgjennomgangen.

I særlovsgjennomgangen har ikke departementet foreslått endringer i innholdet i kravene til skolebasert vurdering og kravene til kvalitetsarbeid. Departementet mente imidlertid at denne typen krav ikke burde stå i sammenheng med krav til internkontroll, som handler om å gjennomføre systematiske aktiviteter og tiltak for å sikre at kravene i regelverket blir oppfylt. Den årlige tilstandsrapporten skal gi informasjon om kvaliteten i opplæringen på bakgrunn av nasjonale kvalitetsvurderinger, mens rapporten etter kommuneloven § 25-2

¹⁶

https://www.regjeringen.no/contentassets/80ef7287ba904c56b649964b8c08da31/horingsnotat_sarlovsgjennomgang_internkontroll.pdf

skal gi informasjon om arbeidet med internkontroll for å sikre at kravene i regelverket blir oppfylt.

Kravene til å gjennomføre en skolebasert vurdering, følge opp resultatene fra nasjonale kvalitetsvurderinger og utarbeide en årlig tilstandsrapport, henger sammen. Dette tilsa etter departementets syn at de bør framgå av samme lovbestemmelse. Departementet har derfor foreslått å samle kravene til arbeid med kvalitetsutvikling i en ny lovbestemmelse § 13-3 e *Plikt for kommunen og fylkeskommunen til å arbeide med kvalitetsutvikling*.

6.2 Gjeldende rett

Skolen skal jevnlig vurdere i hvilken grad organiseringen, tilretteleggingen og gjennomføringen av opplæringen medvirker til å nå de målene som er fastsatt i den læreplanen skolen har fått godkjent etter friskoleloven 2-3, jf. forskrift til friskoleloven § 2-1. Videre følger det av bestemmelsen at styret har ansvar for å se til at vurderingen, som blir kalt virksomhetsbasert vurdering, blir gjennomført etter forutsetningene.

Styret skal ha et forsvarlig system for å følge opp resultatene fra nasjonale kvalitetsvurderinger som departementet gjennomfører med hjemmel i § 7-2 tredje ledd, jf. friskoleloven § 5-2 tredje ledd andre punktum. Som en del av oppfølgingsansvaret skal det utarbeides en årlig rapport om tilstanden i skolen knyttet til læringsresultat, frafall og læringsmiljø, jf. friskoleloven § 5-2 tredje ledd tredje punktum.

6.3 Departementets vurderinger

Formålet med kravene til kvalitetsarbeid er at styret og skolen skal bruke kunnskap om læringsresultat, frafall og læringsmiljø ved skolen til å vurdere hvordan opplæringen for elevene kan bli bedre. Nasjonale utdanningsmyndigheter har jobbet med å gjøre mål og indikatorer tilgjengelige på udir.no/skoleporten, og å utvikle og implementere verktøy for skoleeieres og skolenes arbeid med kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling. Det er lagt ned en betydelig innsats på dette feltet.

Kravene til kvalitetsarbeid handler først og fremst om det pedagogiske arbeidet ved skolen, mens internkontrollkravet handler om regelverksetterlevelse. Krav til kvalitetsarbeid bør ikke stå i sammenheng med krav til internkontroll, som handler om å gjennomføre systematiske aktiviteter og tiltak for å sikre at kravene i regelverket blir oppfylt. Kravene til å gjennomføre en virksomhetsbasert vurdering, følge opp resultatene fra nasjonale kvalitetsvurderinger og utarbeide en årlig tilstandsrapport, henger sammen. Dette tilsier etter departementets syn at de bør framgå av samme lovbestemmelse.

Departementet ønsker å samle kravene til arbeid med kvalitetsutvikling i friskoleloven § 5-2 tredje ledd og forskrift til friskoleloven § 2-1 i en ny felles lovbestemmelse. Dette

vil være i samsvar med forslaget til endringer i opplæringsloven som er sendt på høring i notatet om "Særlovsgjennomgang om internkontroll. Oppfølging av ny kommunelov."¹⁷

I forskrift 23. juni 2006 nr. 724 til opplæringsloven ble det i § 2-1 andre punktum lagt til en setning om at elevene skal involveres i den skolebaserte vurderingen. En tilsvarende setning har ikke blitt lagt til bestemmelsen i forskrift til friskoleloven § 2-1. Det følger av barnekonvensjonen artikkel 12 at barn har rett til å bli hørt i saker som berører dem. For at det ikke skal være tvil om at elevene skal involveres i den virksomhetsbaserte vurderingen som friskolene skal gjøre, ønsker departementet at dette skal framgå av ordlyden. Bestemmelsen skal forstås likt som kravet i forskrift til opplæringsloven § 2-1.

Forskrift til opplæringsloven § 2-1 bruker betegnelsen skolebasert vurdering, mens forskrift til friskoleloven § 2-1 bruker betegnelsen virksomhetsbasert vurdering. Departementet legger til grunn at denne forskjellen skyldes historiske forhold som ikke gjør seg gjeldende i dag. Departementet ønsker derfor å endre ordlyden slik at den nye bestemmelsen bruker betegnelsen skolebasert vurdering, og ikke virksomhetsbasert vurdering.

6.4 Departementets forslag

Departementet foreslår å samle kravene til arbeid med kvalitetsutvikling i friskoleloven § 5-2 tredje ledd og forskrift til friskoleloven § 2-1 i en ny lovbestemmelse om *Plikt for styret til å arbeide med kvalitetsutvikling*. Departementet foreslår videre å endre ordlyden fra virksomhetsbasert vurdering til skolebasert vurdering, og å legge til en setning om at elevene skal involveres i den skolebaserte vurderingen.

Del 3 Departementets forslag til lovendringer med merknader

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Som følge av det foreslåtte regelverket må det påregnes noe behov for oppdateringer av instruksjer, veiledninger og informasjonsmateriell. Dette må løses innenfor eksisterende budsjetter.

Realkompetansevurdering

I kapittel 1 foreslår departementet å åpne for å gjøre unntak fra kravet om realkompetansevurdering som vilkår for inntak til friskoler. Forslaget innebærer ikke

¹⁷

https://www.regjeringen.no/contentassets/80ef7287ba904c56b649964b8c08da31/horingsnotat_sarlovsgjennomgang_internkontroll.pdf

vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser. Departementet anser at forslaget vil kunne innebære en innsparing for fylkeskommunene.

Internkontroll

I kapittel 2 foreslår departementet å innføre et krav om at styret skal ha internkontroll for å sikre at kravene i friskoleloven med forskrifter blir oppfylt. Departementet foreslår at internkontrollen og dokumentasjonskravene knyttet til den skal være tilpasset skolens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. En internkontroll som er systematisk og basert på lokale tilpasninger, vil være mer effektiv og målrettet uten at den blir mer omfangsrik og ressurskrevende enn nødvendig. Internkontrollbestemmelsen skal erstatte kravet om at styret skal ha et forsvarlig system for å vurdere om, og eventuelt følge opp at, skolen oppfyller forutsetningene for godkjenningen og kravene i gjeldende lover og forskrifter. Departementet vurderer at de økonomiske og administrative konsekvensene av dette forslaget vil være av et begrenset omfang.

Kravet om å ha et forsvarlig system for føring av karakterer, annen godkjent vurdering og fravær

I kapittel 3 foreslår departementet at kravet om å ha et system for føring av karakterer og annen godkjent vurdering og fravær, fortsatt skal gjelde. Departementet foreslår å ta bort henvisningene til friskoleloven § 5-2 første ledd. For å gjøre det tydelig at bestemmelsen handler om at skolen må ha et system for føring av karakterer og annen godkjent vurdering og fravær, og ikke generelle krav til internkontroll, har departementet foreslått å fjerne begrepet "forsvarlig" fra ordlyden. Endringene er ikke ment å innebære en endring av kravene i forhold til gjeldende rett. Forslagene har derfor ikke vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Styrets ansvar for kompetanseutvikling

I kapittel 5 foreslår departementet å endre friskoleloven § 5-2 andre ledd bokstav i andre punktum. Det nye kravet blir at styret skal sørge for at undervisningspersonale, skoleledere og personale med særoppgaver ved skolen gis anledning til nødvendig kompetanseutvikling. Formålet er å fornye og utvide den faglige og pedagogiske kunnskapen og å holde seg orientert om og være på høyde med utviklingen i skolen og samfunnet. At styret skal ha internkontroll for å oppfylle kravene til kompetanseutvikling, vil framgå av den foreslåtte bestemmelsen om internkontroll. Kravene om hvilken kompetanseutvikling styret skal tilby og omfang vil være de samme som før. Forslaget innebærer derfor ikke vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Krav til virksomhetsbasert vurdering og oppfølging av nasjonale kvalitetsvurderinger

I kapittel 6 foreslår departementet å samle kravene til arbeid med kvalitetsutvikling i friskoleloven § 5-2 tredje ledd og forskrift til friskoleloven § 2-1 i en ny lovbestemmelse om

Plikt for styret til å arbeide med kvalitetsutvikling. For at det ikke skal være tvil om at elevene skal involveres i den virksomhetsbaserte vurderingen som friskolene skal gjøre, foreslår departementet at dette skal framgå av ordlyden. Departementet foreslår videre å endre ordlyden fra virksomhetsbasert vurdering til skolebasert vurdering. Forslagene innebærer ikke vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

8. Lovforslag og merknader til lovbestemmelsene som foreslås

Til § 3-1 Inntak av elever

§ 3-1 første til sjettede ledd skal lyde:

Skolane skal ha heile landet som inntaksområde. Dei skal stå opne for alle som fyller vilkåra for inntak i offentlege skolar, jf. opplæringslova §§ 2-1 tredje ledd og 3-1 første ledd. Dette gjeld òg skolar i utlandet og internasjonale skolar i Noreg. Skolane kan reservere eit avgrensa tal på elevplassar til søkjarar som kjem etter hovudinntaket.

Ved inntak til vidaregåande skolar skal ungdom med rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 3-1 prioriterast føre vaksne søkjarar med rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 4A-3. ~~Skolar for funksjonshemma kan også ta inn vaksne søkjarar utan rett til vidaregåande opplæring.~~ Heimfylket skal vurdere realkompetansen til ein vaksen søkjar før han eller ho kan takast inn som elev ved ein vidaregåande skole. Norske vidaregåande skolar i utlandet kan ikkje ta inn vaksne.

Skolane skal ha eit inntaksreglement som viser prioriteringa av søkjarar, dersom søkinga er større enn kapasiteten til skolen. Reglementet skal innehalde reglar for prioritering ut frå saklege omsyn. Inntaksreglementet skal liggje innanfor den avgrensinga som følgjer av første og andre ledd. Skolen avgjer i samsvar med reglementet kven av søkjarane som skal takast inn.

Melding om inntak av elevar i grunnskolar skal sendast til heimkommunen til eleven. Melding om inntak til vidaregåande skolar skal sendast til heimfylket til eleven. Skolen skal melde frå til heimfylket om behovet for læreplass når eleven er teken inn på vidaregåande trinn 2.

Departementet kan gi forskrift om inntak ~~av ungdom og vaksne søkjarar med rett til vidaregåande opplæring, inntak av vaksne søkjarar utan rett til vidaregåande opplæring og om inntak av utanlandske søkjarar.~~ Slik forskrift kan blant annet gjere unntak frå krava i andre ledd.

Ved avgjerd etter desse reglane gjeld forvaltningslova. Avgjerd om inntak er enkeltvedtak, jf. forvaltningslova § 2. Departementet er klageinstans.

~~Når det gjelde særskilde skolar for funksjonshemma, kan departementet gjere unntak frå reglane i andre ledd.~~

Merknader til § 3-1:

Andre ledd viderefører dagens bestemmelse, med unntak av bestemmelsen om at skoler godkjent for særskilt tilrettelagt opplæring for funksjonshemmede, jf. § 2-1 andre ledd bokstav f, kan ta inn voksne søkere uten rett. Det samme følger av forskriften til friskoleloven § 11-3 første ledd. Departementet mener det ut fra en regelteknisk vurdering er hensiktsmessig å ta bestemmelsen ut av loven. Departementet understreker at den foreslåtte endringen ikke har noen innholdsmessig betydning og ikke vil endre disse skolenes adgang til å ta inn søkere uten rett. Se for øvrig merknadene til femte ledd.

Femte ledd viderefører i hovedsak dagens hjemmel til å gi forskrifter. Det betyr blant annet at det fortsatt vil være hjemmel for forskrifter som sikrer at skoler godkjent for særskilt tilrettelagt opplæring for funksjonshemmede kan ta inn søkere uten rett, slik det fremgår direkte av gjeldende lovtekst. I tillegg er det presisert at departementet kan gi forskrift om unntak fra kravene i andre ledd. Det innebærer at departementet kan gi forskrift om unntak fra kravet om realkompetansevurdering.

Syvende ledd oppheves fordi hjemmelen til å gjøre unntak fra andre ledd etter forslaget følger av femte ledd.

Til § 5-2 andre ledd bokstav i

§ 5-2 andre ledd bokstav i skal lyde:

Styret skal sørge for å ha rett og nødvendig kompetanse i verksemda. Styret skal *sørge for at* undervisningspersonale, skoleleiarar og personale med særoppgåver ved skolen *gis høve til* nødvendig kompetanseutvikling, med sikte på å fornye og utvide den faglege og pedagogiske kunnskapen og å halde seg orienterte om og vere på høg d med utviklinga i skolen og samfunnet.

Merknader til § 5-2 andre ledd bokstav i:

Endringen innebærer at styret nå skal sørge for at undervisningspersonale, skoleledere og personale med særoppgaver i skolen gis anledning til nødvendig kompetanseutvikling, med sikte på å fornye og utvide den faglige og pedagogiske kunnskapen og å holde seg orientert om og være på høyde med utviklingen i skolen og samfunnet. Tidligere skulle styret *ha et system som gir* disse personene *høve til* kompetanseutvikling. Internkontrollelementet er nå tatt ut. At styret skal ha internkontroll for å sikre at kravene i friskoleloven § 5-2 andre ledd bokstav i følges, følger nå av friskoleloven § 5-2 a. Forslaget endrer ikke gjeldende rett når det gjelder kravene til hvilken kompetanseutvikling styret skal tilby og omfang.

Til § 5-2 tredje ledd

§ 5-2 tredje ledd skal lyde:

I andre saker enn dei som følgjer av andre ledd, kan styret med 2/3 fleirtal delegere avgjerdsretten.

Merknader til § 5-2 tredje ledd:

Henvisningen til tredje ledd er tatt ut siden tidligere tredje ledd er fjernet. I hvilken grad det er tillatt å delegere oppgaver og avgjørelser knyttet til internkontroll, er regulert av den nye internkontrollbestemmelsen i § 5-2 A.

Til § 5-2 a

Ny § 5-2 a skal lyde:

§ 5-2 a *Krav til internkontroll*

Styret skal ha internkontroll for å sikre at krava i friskolelova og forskriftene til lova blir følgde.

Internkontrollen skal vere systematisk og tilpassa skolen sin storleik, eigenart, aktivitetar og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal styret

- a) utarbeide ei beskriving av skolen sine hovudoppgåver, mål og organisering
- b) ha nødvendige rutinar og prosedyrar
- c) avdekkje og følgje opp avvik og risiko for avvik
- d) dokumentere internkontrollen i den forma og det omfanget som er nødvendig
- e) evaluere og ved behov forbetre skriftlege prosedyrar og andre tiltak for internkontroll

Merknader til § 5-2 a:

Første ledd fastslår at styret skal ha internkontroll for å sikre at friskoleloven med forskrifter følges. Andre og tredje ledd presiserer kravene og innholdet til internkontrollen. Tiltakene etter andre og tredje ledd må være egnet til å nå målet om regelverksetterlevelse.

Det er ikke meningen at styret selv skal utføre alle aktivitetene i internkontrollen. Som på de fleste andre områder må styret delegere oppgaver og utførelsen av det nærmere internkontrollarbeidet nedover i skolen. Daglig leder vil typisk få oppgaver knyttet til internkontroll, og igjen kunne delegere videre på hensiktsmessig måte. Samtidig er det en forutsetning at delegeringen er forsvarlig, og at den som delegerer oppgaver, følger med på hvordan oppgavene blir ivaretatt i praksis. Man kan delegere oppgaver, men ikke ansvaret for oppgavene. Vurderinger av internkontrollen med risikovurderinger og tilpasninger må styret gjøre på et helhetlig og overordnet nivå. Ved delegering kan andre utføre oppgaven, samtidig som styret fortsatt har det overordnede ansvaret for at skolen har en internkontroll som er i tråd med internkontrollkravet.

Andre ledd fastslår at internkontrollen skal være systematisk og tilpasset skolens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Arbeidet med internkontrollen skal ikke være tilfeldig, hendelsesbasert eller spontant. Dette innebærer at det må være fungerende rutiner for det løpende internkontrollarbeidet som det jobbes med på en planmessig og metodisk måte.

Videre skal internkontrollen være tilpasset virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Dette ivaretar hensynet til at styret skal kunne tilpasse internkontrollen til egen skolevirksomhet, og mot områder der det er mest behov, slik at internkontrollen blir mest mulig effektiv. Disse tilpasningene gjelder ikke bare for vurderingen av hvor omfattende internkontrollen må være samlet sett, men også ved vurdering av de ulike elementene isolert sett.

Tredje ledd bokstavene a til e fastslår hvilke aktiviteter internkontrollen skal inneholde. Det konkrete innholdet i kravene må ses i sammenheng med første og andre ledd.

I *bokstav a* er det lovfestet et krav om å utarbeide en beskrivelse av skolens hovedoppgaver, mål og organisering. Det kan for eksempel gjøres som en oversikt over lederstrukturer, rapporterings- og styringslinjer, delegeringer, funksjonsbeskrivelser med beskrivelse av ansvar og oppgaver for personell innen et bestemt arbeidsområde og så videre. Skolen kan her også henviser til delegeringsreglement og andre relevante dokumenter.

I *bokstav b* er det lovfestet at skolen må ha nødvendige rutiner og prosedyrer, som er nødvendig for å sikre regel etterlevelse. Hva som er nødvendig å etablere av rutiner og prosedyrer vil blant annet måtte bero på en konkret vurdering av blant annet risiko for avvik. Det følger indirekte av kravet om å ha rutiner og prosedyrer at disse må gjelde for skolen, gjøres kjent og være tilgjengelige. I hvilken grad rutinene og prosedyrene skal dokumenteres skriftlig, vil følge av dokumentasjonskravet i bokstav d.

I *bokstav c* er det lovfestet at internkontrollen skal sikre at skolen avdekker avvik og risiko for avvik, og at skolen følger opp avvik og risiko for avvik som er avdekket. Både konstaterte avvik og risiko for avvik skal følges opp. Allerede oppståtte feil skal korrigeres. Samtidig må skolen forebygge at feil oppstår. Skolen må skaffe oversikt over områder hvor det er fare for manglende etterlevelse av lover og forskrifter, Dette må skolen gjøre ut fra både i et kortsiktig og et langsiktig perspektiv.

I *bokstav d* er det lovfestet at skolen skal dokumentere internkontrollen i den formen og i det omfanget som er nødvendig. Dokumentasjonskravet gjelder de ulike delene av internkontrollen som systemer, rutiner, instruksjoner og liknende, samt gjennomføringen av konkrete kontroller og aktiviteter. Hva som er nødvendig må skolen vurdere ut fra målet med internkontrollen og skolens risikoforhold, størrelse, egenart og aktiviteter. En høy risiko for avvik innenfor et område vil for eksempel tilsa at skolen skriftlig dokumenterer rutiner og andre prosedyrer.

I bokstav e er det lovfestet at skolen skal evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll. Evaluering er viktig i arbeidet med internkontroll for å sikre en systematisk oppfølging og utvikling som til enhver tid er tilpasset skolens virksomhet. Evaluering vil også bidra til langsiktig læring og utvikling i skolens arbeid med skoletilbudet og med internkontrollen.

Til § 5-2 b

Ny § 5-2 b skal lyde:

§ 5-2 b Plikt for styret til å arbeide med kvalitetsutvikling

Styret skal ha eit forsvarleg system for å følgje opp resultatane frå nasjonale kvalitetsvurderingar som departementet gjennomfører med heimel i § 7-2 tredje ledd. Som ein del av oppfølgingsansvaret skal det utarbeidast ein årleg rapport om tilstanden i skolen knytt til læringsresultat, fråfall og læringsmiljø.

Styret skal jamleg vurdere i kva grad organiseringa, tilrettelegginga og gjennomføringa av opplæringa medverkar til å nå dei måla som er fastsette i den læreplanen skolen har fått godkjend etter friskolelova § 2-3. Elevane skal involverast i denne vurderinga.

Merknader til § 5-2 b:

Endringen innebærer at kravene til å gjennomføre en virksomhetsbasert vurdering i forskrift til friskoleloven § 2-1, og kravene til å følge opp resultatene fra nasjonale kvalitetsvurderinger og utarbeide en årlig tilstandsrapport i friskoleloven § 5-2 tredje ledd, er samlet i en ny lovbestemmelse. Ordlyden er endret slik at bestemmelsen bruker betegnelsen skolebasert vurdering i stedet for virksomhetsbasert vurdering. I ordlyden er det lagt til et krav om at elevene skal involveres i den skolebaserte vurderingen. Endringene er ikke ment å innbære en endring i forhold til hvordan bestemmelsen har blitt praktisert tidligere.

9 Forslag til endringer i forskrift til friskoleloven

I forskrift 23. juni 2006 nr. 724 til opplæringslova foreslår departementet disse endringene:

§ 2-1 oppheves

§ 3-37 overskriften og første ledd skal lyde:

§ 3-37 System for føring av karakterar og fråvær

Kvar skole skal ha eit system for føring av karakterar, eller anna godkjend vurdering og fråvær.